

דף נט

קכא. האם 'אתי דיבור ומבטל דיבור'? מהן הנפקות בשאלה זו?

לדברי רבי יוחנן, אתי דיבור ומבטל דיבור. ולריש לקיש, לא אתי דיבור ומבטל דיבור. לפי לשון ראשונה (שהיא סתמא דגמרא), נידון מחלוקתם הוא במקדש אשה 'לאחר שלשים', האם יכולה לחזור בה תוך שלשים בדיבור בלבד [להוציא אם נתקדשה לאחר, שנעשה מעשה] אם לאו. ואילו רב זביד שנה מחלוקתם על אשה שאמרה לשלוחה לקדשה וחזרה בה בדיבור. ודוקא כשחזרה בה בלא אמירתה לשליח, אבל אם אומרת לו אין רצוני שתקדשני, פשוט שאינה מקודשת (תוס').

לפי הלשון הראשונה, אפשר רק בנידון זה שנתן המעות ליד האשה, אמר ריש לקיש אין דיבור מבטל דיבור, שהרי דיבורו הראשון הוא כמעשה, אבל ללא מעשה, כגון אשה שאמרה לשלוחה לקדשה וחזרה בה — אינה מקודשת. וכן האומר לשלוחו לתרום לו תרומה וביטלו קודם שתרם — אין תרומת השליח תרומה. אבל לדברי רב זביד, לריש לקיש תרומתו תרומה אלא אם קדם המשלח ותרם את כריו קודם השליח.

והוכיחו מדברי המשנה בגטין שהשולח גט לאשתו על ידי שליח, יכול לבטלו בדיבור — הרי שדיבור מבטל דיבור. ואמנם לפי הלשון הראשונה יש לדחות הראיה, שכל זמן שלא הגיע גט לידה, דיבור ודיבור הוא, ואינו דומה לנתינת מעות ליד האשה. ומכל מקום פסקו הלכה כרבי יוחנן שדיבור מבטל דיבור אף בכגון זה.

א. לרבי יוחנן, אפילו בסוף שלשים רוצה להתקדש — אינה מקודשת, שכבר ביטל דיבורה את הדיבור הראשון לגמרי. (עפ"י רשב"א. וע' גם אבני נזר או"ח פו, ג.)
ב. יש אומרים שביטול השליחות בפני השליח אינו בכלל 'דיבור מבטל דיבור' אלא הכל מודים שאפשר הדבר. והרישב"א כתב להוכיח מסוגיתנו שאין חילוק בין ביטול בפניו לשלל בפניו.

ג. יש אומרים שלפי רבי יוחנן אפשר לבטל גט בדיבור, כגון שאומר יהא גט זה בטל. ושוב אי אפשר לגרש בו, [והרי זה דומה לביטול קדושין ד'לאחר שלשים' שכבר נתן הכסף לאשה]. ואולם התוס' סוברים שלהלכה אי אפשר לבטל גט שנכתב כדין, כשם שאי אפשר לבטל כסף מתורת קדושין, שלא להתקדש בו לעולם. (ערמב"ן כאן ובגטין לב: ושאר. וכתב הרשב"א שראוי להחמיר בדבר. וכ"ה בתורא"ש.)

לענין דיני טומאה וטהרה, לדברי הכל מחשבה אינה מוציאה מידי מחשבה, כגון שחשב על גולמי כלים שלא לשוף ושלא לשבק, והביאתו מחשבה זו לידי גמר מלאכה — לא תועיל מעתה מחשבה להוציא הכלי מידי מחשבה ראשונה, עד שיעשה מעשה ויתחיל לשוף, כי שונה מחשבה זו שעשאה הכתוב כמעשה, כשם שמצינו בענין הכשר האכלין לקבלת טומאה, שבניחותא לבד על המשקה שירד על האוכל, נחשב כאילו נתן בעצמו (כי יתן מים על זרע — יותן דומיא דיתן).

נפקותות נוספת בנידון 'דיבור מבטל דיבור' — ע' בשו"ת נודע ביהודה תנינא יו"ד סוס"י קסת; אבני נזר או"ח קפא, ד; פו; אגלי טל — זורע כה, ז.

דף נט (ס)

קכב. מה דין הקדושין במקרים הבאים? — האומר לאשה:
 א. 'הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום' ובא אחר וקידשה בתוך שלשים.
 ב. לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים.
 ג. לא בא אחר וקידשה, וחזרה בה בתוך שלשים.
 ד. 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים' ובא אחר וקידשה בתוך שלשים.
 ה. 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים' ובא אחר ואמר לה 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים' ובא אחר ואמר לה 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים'.
 א. שנינו: האומר לאשה 'הרי את מקודשת לי לאחר שלשים' ובא אחר וקידשה בתוך שלשים — מקודשת לשני.

רב חסדא סבר שנחלקו רב ושמואל האם מקודשת לשני לעולם או רק עד שלשים יום ולאחר מכן פקעו קידושי שני ונגמרו קידושי ראשון. והקשה על כך, במה יפקעו קידושי השני. ואכן אמר רב יוסף שרב יהודה שנה מחלוקתם של רב ושמואל על הסיפא, אבל בנידון זה לדברי הכל מקודשת לשני לעולם.

מת השני או גירשה תוך שלשים — חלו קידושי ראשון (ירושלמי, מובא בראשונים. וכן דייק הרשב"א מלשון הרמב"ם ז, יא. וכן נקט הרמב"ם א). מת והיה לו אח — לדברי הירושלמי לא חלו עליה קידושי ראשון הואיל והיא זקוקה ליבום. ואולם לפי מה שאנו נוקטים עתה (עפ"י יבמות צב:) שיבמה שנתקדשה צריכה גט, כי זיקתה אינה מונעת תפישת קדושין, גם זו צריכה גט מראשון (רמב"ן).
 והרשב"א כתב להוכיח מסוגית הגמרא שקבלתה קידושין מהשני מהוה חזרה גמורה מקידושי הראשון, ועל כן הסיק שגם כשמת השני או גירשה, אינה מקודשת לראשון, ודלא כהירושלמי.

ב. לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים — אמרו רב ושמואל: מקודשת ואפילו נתאכלו המעות — מפני שהמעות ניתנו לה בתורת קדושין, ואין זה כמקדש במלוה ולא בפקדון.
 ובקידושי שטר, אם כלה השטר ביום שלשים — אינה מקודשת. (ראשונים עפ"י גמרא להלן ס: ועוד). ואם השטר שוה פרוטה, הרי אלו כקידושי כסף ומקודשת אעפ"י שנשרף השטר (רשב"א ועוד). ואין הדבר מוסכם (ע' לעיל מח).

ג. לא בא אחר וקידשה, וחזרה בה — רבי יוחנן אמר: חוזרת. אתי דיבור ומבטל דיבור. וריש לקיש אמר: אינה חוזרת. לא אתי דיבור ומבטל דיבור. [רב זביד שנה מחלוקתם בענין אחר, ולדבריו יתכן וכאן לדברי הכל אינה חוזרת, כי נתינת מעות ליד האשה כמעשה הוא, ואין דיבור מבטל מעשה]. והסיקו הלכה כרבי יוחנן, שחוזרת.

א. כנזכר לעיל, אפילו חזרה בתוך שלשים ושוב רוצה להתקדש לו — כבר בטל דיבורה לגמרי. (רשב"א ועוד).
 ב. כתב הרא"ש: לא נחלקו אלא לענין חזרתה, אבל האיש המקדש חוזר לדברי הכל.

ג. כל חזרה האמורה בסוגיא בענין זה, היינו חזרה בפני שנים דוקא, ולא חזרה בינה לבין עצמה, אפילו שמענוה מאחורי הגדר שחזרת בה, שאין זו אלא בגדר מחשבה גרידא (רישב"א).

ד. 'מעכשיו ולאחר שלשים' ובא אחר וקידשה בתוך שלשים — מקודשת ואינה מקודשת. (הלכך אסורה לשניהם עד שיתן לה אחד מהם גט. ולאדם אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט). בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל (אפילו היה הראשון ישראל והשני כהן. ירושלמי) — לא תאכל בתרומה. פסק הרמב"ם (אישות ז, יב) שאפשר להם לגרשה בין בתוך שלשים בין לאחר שלשים. ויש אומרים שאין לגרשה בתוך שלשים, מפני שעדיין לא נגמרו הקדושין.

ונחלקו בדבר תנאים ואמוראים (כפירוש רב יהודה); לדברי חכמים וכן אמר רב: מקודשת ואינה מקודשת לעולם, כי לשון זו ספק תנאי ומקודשת מיד לראשון, ספק חזרה היא ומקודשת לשני שקידשה בתוך ל'. וכן לדעת רבי יוחנן מקודשת ואינה מקודשת לעולם, אבל לא מטעם ספק לשוני אלא קידושי שניהם תפסו בה, לפי שלא נגמרו קידושי הראשון עד סוף שלשים. ולדברי רבי וכן אמר שמואל: מקודשת ואינה מקודשת עד שלשים יום, לאחר ל' פקעו קידושי שני ונגמרו קידושי ראשון, שפשוט לו שתנאי הוא.

לדעת הסוברים לשון תנאי הוא, יש אומרים שיכול הבעל לחזור בו מן הקדושין בתוך שלשים, כאילו התנה בפירוש שיכול לחזור בו (רש"י). ויש חולקים וסוברים שאין יכול לחזור בו, ומה שאמרו 'תנאי הוא' אינו תנאי על חזרה אלא שהקדושין יחולו בתנאי שיהיו שניהם קיימים בעולם לאחר שלשים. (רמב"ן ועוד. ולכאורה נראה מדבריו שאפילו שניהם רצו אי אפשר להם לחזור).

ואם בא לשנות התנאי בתוך שלשים ולעשות תנאי אחר — משמע מדברי הרא"ש (בשו"ת — לה, ט; מו, ב) שיכולים להוסיף או לגרוע.

ה. לדברי שמואל דומה נידון זה ל'מעכשיו ולאחר שלשים' שבתום השלשים מקודשת לראשון [לרבי], כאמור.

לדברי רב אמר אביי: מראשון ומאחרון צריכה גט. מאמצעי אינה צריכה גט. מה נפשך, אם לשון תנאי הוא, כשעברו שלשים קידושי הראשון הם הקידושין, ואם לשון חזרה הוא, קידושי האחרון חלו, שהרי זמן חלותם קודם לקידושי השנים הראשונים. ורבי יוחנן אמר: אפילו מאה תופסים בה. ופירשו טעמו, כי כל אחד השאיר 'ריוח' לחברו הלכך קידושי כולם תופסים בה.

א. קידשה אחד 'מעכשיו ולאחר שלשים' ובא אחר וקידשה גם כן 'מעכשיו ולאחר שלשים' [וסוף שלשים של זה חל בזמנו של זה] — לדברי רב מקודשת לראשון מספק, שמא לשון תנאי הוא. ולשני אינה מקודשת כלל, שהרי גם אם לשון חזרה הוא, אין אשה מתקדשת לשני בני אדם כלל, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. (עפ"י תורי"ד).

ב. קידש אחד 'מעכשיו ולאחר שלשים' ובא שני וקידשה 'מעכשיו ולאחר ארבעים' — הרשב"א כתב שלרב מקודשת לראשון בודאי, שהרי ממה נפשך קידושי קדמו לשני, בין אם נפרש לשון תנאי בין לשון חזרה. אבל לרבי יוחנן מקודשת לשניהם. (ולדבריו נראה שהוא הדין במקרה הקודם, כשקידשה השני 'לאחר שלשים' — לרבי יוחנן מקודשת לשניהם).

ג. כתב הריטב"א והרי"ד שלרבי יוחנן אסורה על כל העולם, גם על אלו שקידשוה, שהרי אין אשה ראויה לכמה אנשים.
 נחלקו הראשונים לרבי יוחנן, האם קדושי הראשונים חלו מיד עם שיוור לבאים אחריהם, ואף אם נתקרקע השטר בתוך שלשים מקודשת, או שמא הקדושין מתחילים לחול עתה ואינם נגמרים עד סוף שלשים, וצריך שיהא השטר קיים בסוף ל'. ושמא אף אפשר לחזור בתוך ל'. וכן נחלקו כשמת בתוך ל' האם זקוקה ליבום אם לאו.
 ד. לדעת החולקים על רבי יוחנן, גם אם יפרש שהקדושין יתחילו עתה וייגמרו לאחר ל', אם בא אחר וקדשה — אין תופסין בה קידושי שניהם. (חזו"א עפ"י הראשונים).
 ה. רבנו חננאל פסק כרבי יוחנן, ולזה נטה הרשב"א. וגם הרמב"ם כתב (אישות ז, יב) שצריכה גט מכלום (אלא שכתב שצריכה גט מספק. ופירש הרשב"א [עפ"י פירוש המשנה] שפסק כרב ואעפ"י"כ אף מהאמצעי צריכה גט משום גזרה). וכן התוס' (סג. ד"ה כגון) נקטו כרבי יוחנן [עכ"פ לחומרא] אפילו בדיני ממונות.
 אבל הרי"ף פסק כרב, ואעפ"י"כ סתם ולא הביא דברי אב"י שהשני אינה צריכה גט. ופירש הרמב"ן שלא מפני שדחאה מהלכה אלא שלא רצה לפרסם בה קולא מפני שחשש לדברי מי שפסק כרבי יוחנן, שכך דרכו לחוש ולהחמיר.

דפים נט — ס

קכג. הנותן גט לאשתו באופנים הבאים, האם היא מגורשת? ומה דינה לענין יבום וחליצה?

א. 'הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה'.

ב. 'הרי זה גיטך מהיום אם מתי'.

א. 'מהיום ולאחר מיתה' — גט ואינו גט. ואם מת — חולצת ולא מתיבמת. דברי חכמים (שלשון זו ספק

תנאי ספק חזרה — וכדברי רב). רבי אומר: כזה גט, שתנאי הוא (וכן נקט שמואל, כאמור).

לדברי רבי יוחנן, רבא סבר בתחילה שמדין תורה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת. ואב"י

הקשה על כך והסיק שמדין תורה אין זה גט, מפני שיש בו שיוור, אלא גזרו שלא תתייבם אטו 'מהיום

אם מתי' ששם הוא גט גמור ואסורה על האח באיסור כרת.

ב. 'מהיום אם מתי' — הרי זה גט, ולכשימות חל הגט למפרע, הלכך אינה צריכה חליצה.

דף ס

קכד. מה דין הקדושין שנעשו בתנאים דלהלן?

א. 'על מנת שאתן לך מאתים זוז'.

ב. 'על מנת שאתן לך מכאן ועד שלשים יום'.

ג. 'על מנת שיש לי מאתים זוז / שיש לי בית כור עפר / שיש לי במקום פלוני'.

ד. 'על מנת שאראך מאתים זוז / בית כור עפר'.

א. שנינו: 'על מנת שאתן לך מאתים זוז' — הרי זו מקודשת והוא יתן.